

DOMOVINA

Štev. 33.

V Ljubljani, 11. oktobra 1918.

Leto I.

Deželni poslanec Adolff Ribnikar:

Kdo bo plačal račune?

Na koncu svetovne vojne smo. Naj pride kar hoče, in naj pride kakor hoče, takoj ko vstopimo zopet v mirno življenje, bo treba državam in narodom rešiti vprašanje: kdo bo plačal račune?

Računov bo dosti. Veliko jih je zapopadenih že v Wilsonovih točkah. Te bo plačal, kdor je izgubil igro. Še večje število računov in še višji zneski pa so napisani s kredo na domači tabli vojujočih se držav.

Dolgovi evropskih držav so znašali pred vojno od 150 do 160 milijard kron. V začetku petega vojnega leta so se dvignili na 1000 milijard. Neznanosko se je pomnožilo število bankovcev, padla pa je množina kovanega denarja, zlasti zlata, s katerim so bili kriti bankovci.

Posebno močno so narasli dolgov v Avstro-Ogrski. Samo avstrijski državni dolg znaša danes že nad 60 milijard kron. Odkar so odgovarjale avstrijski vladi dunajske nemške banke svoje posojilo, se dela dolg pri Avstro-ogrski banki. Vse izdatke v Avstriji, ki se ne morejo kriti s tekočimi dohodki, krije Avstro-ogrška banka z novimi bankovci. V dunajski tiskarni za bankovce je zaposlenih 1000 delavcev, ki delajo, menjaje se, neprestoma od 8. zjutraj do 11. ponoči. Število bankovcev je zrastle do sredj tega meseca na 28 milijard, katerim nasproti služi za kritje 254 milijonov kron v zlatu in srebru.

Brezupen je položaj avstrijskih državnih financ. Finančni minister Wimmer je predložil državnemu zboru celo vrsto novih davkov, davek na vino, na premog, na sladkor in povišan obrtni davek. Dasi pomenijo ti davki velikansko obremenitev za davkoplačevalce in prebivalstvo, posebno za naše vinorodne kraje, vendar bi nesli na leto komaj 600 milijonov kron. Avstrijska država pa bi potrebovala na leto novih dohodkov okoli 4000 milijonov kron, da bi mogla kriti z njimi izdatke za civilno upravo ter obresti vojnih posojil. Položaj avstrijskih državnih financ je tako obupen, da je v eni zadnjih sej komisije za državne dolgove nemški poslanec Steinwender dokazal, da ni za Avstrijo nobene druge rešitve ako se hoče sploh še kaj premoženja rešiti, kakor bankerot, katerega takojšno razglasitev je zahteval z vso odločnostjo. V kakšnem gospodarskem položaju se nahaja Avstrija, že zdavnaj ni nobena tajnost več in drž. poslanec Adler je v zadnji seji državnega zbora pri odprtih oknih razglašal, da je Avstrija že danes bankrotna.

Ostudno je bilo avstrijsko državno gospodarstvo v vojnem času. Državna kontrolna komisija za avstrijske državne dolgove je izrekla, da je vojna uprava denar zapravljala. Sam vojni minister je priznal, da je soldateska, zlasti v začetku vojne, razsipala denar. Z državnim premoženjem so na vseh koncih in krajih delali kakor svinje z mehoma. Kar niso po neumnosti in brezvestnosti uničili, so pokradli in oropali. Danes smo na tem, da ni preostalo ničesar. Ljudje so bosi in nagi, prodajalne so prazne, kmetijsko in obrtno orodje uničeno, kar se je količkaj svetilo po zlahtnih kovinah, vse je šlo rakom žvižgat.

Na vprašanje, kdo bo plačal račune, je dunajska gospoda bržčas imela pripravljen drugačen odgovor, kakor bo prišel. Mislili so, da se bo to vprašanje reševalo po starem avstrijskem receptu in po načelih starega liberalizma. Če bi ostalo vse pri tem, kakor je bilo, bi dunajski mogotci skrbeli, da rešijo sami sebe, da vzdržijo po koncu visoko plemstvo, veleposestva in velekapitaliste, bremena pa bi preložili na ramena drugih. Mislili so, da bo šlo tudi v bodoče tako, da sami ne bodo ničesar delali, široke plasti ljudstva, zlasti pa tlačeni narodi, pa bodo zanje trpeli. Ako bi šlo po njihovih željah, bi naložili na šibka hrbtišča slovenskega naroda, najmanj 3 milijarde kron od dolga, ki ga je nam sovražna

vlada napravila med vojno. Samo obresti in amortizacija dolga, ki bi padel na nas Slovence, bi znašal najmanj 180 milijonov kron na leto, torej skoraj petkrat toliko, kot smo plačevali v mirnem času na našem ozemlju vseh davkov.

Nemško časopisje ugiba sedaj, kaj bo z dolgovi in kdo bo plačal račune svetovnega tepeža. Pravijo, da je nainovno misliti, da se bodo Jugoslovani, Čehi in Poljaki kratkomalo otrsli napravljene avstrijskih vojnih dolgov. Mnenja so, da jih bo treba porazdeliti na razpadle dele tako, kakor se je sedaj delilo skupo državno premoženje.

Ni nobenega dvoma, da bo treba tudi to vprašanje pravično rešiti in končati tako, da bo vsakdo po možnosti prepašal le toliko bremen, kolikor je sokriv, da so se dolgov napravili. Po našem mnenju je to vprašanje tako važno, tako globoko v interese posameznih narodov segajoče, da ga je nemogoče rešiti pred kakim drugim sodiščem, kakor pred sodiščem narodov samih. Še predno se je začela vojna, bi dunajski mogotci morali vprašati narode, če so za vojno in če so pripravljeni nositi vojna bremena. Tu bi bil na mestu plebiscit. Na Dunaju pa so poslali domov še parlament, samo da ne bi mogel odgovarjati na taka vprašanja. Ker se je tako onemogočil izraz ljudske volje, je treba sedaj krivico popraviti in spraviti zadevo pred narode ter jo rešiti dogovorno od naroda do naroda. Kakor ni bilo v Avstro-Ogrski mogoče rešiti narodnostnega vprašanja drugače, kakor s samoodločbo narodov, ravnotako ni mogoče rešiti zadeve avstrijskega državnega, zlasti vojnega dolga drugače, kakor po samoodločbi.

Zastopniki jugoslovanskega in češkega naroda v dunajskem parlamentu niso nikdar glasovali za vojna bremena, ki jih je državi nprtila avstrijska vlada. V popolnem sporazumu s svojimi narodi se niso držali v tem oziru le pasivno, marveč so glasovali naravnost proti vojnim obremenitvam. Ne motimo se, ako menimo, da se naši narodi tudi sedaj ne bodo potegovali za dedščino avstrijskega in ogrskega državnega gospodarstva. Rade volje prepuščamo tako avstrijskim Nemcem kakor Madžarom ugodno priliko, da postanejo nepogojni univerzalni dediči tega premoženja, četudi vemo, da so spravili v svoj žep krščenji in nekrščenji Židje na Dunaju in v Budimpešti malone vse vojne dobičke.

O uvozu zmrznjenega mesa iz Amerike.

Živinoreja v slovenskih in drugih jugoslovanskih pokrajinah je med vojno tako trpela, da bo potrebovala vsaj nekaj let počitka, da si zopet opomore. Med tem časom pa bo treba misliti na to, kako dobiti nadomestek za domačo živino drugod. Težav nam to vprašanje ne bo delalo velikih, saj se je že pred vojno uvažalo iz Amerike in Avstralije v Evropo velike množine zmrznjenega mesa. Zlasti nam bo lahko služilo za vzor uvažanje zmrznjenega mesa na Angleško.

Po številu živine ni Anglija veliko zastajala za Avstro-Ogrsko in Nemčijo. Pred vojno so šteli na Angleškem 11.7 mil. govedi, 29.2 mil. ovac in 3.6 (po nemških virih celo 9) mil. prašičev. V Avstriji smo imeli takrat 9.5 mil. govedi, 2.6 mil. ovac in 4.7 mil. prašičev. Na Nemškem pa govedi 19.3 mil., ovac 7.9 mil. in prašičev 18.9 mil. Ogrska je imela še posebej 6.7 mil. govedi, 1 mil. ovac in 7.3 mil. prašičev.

Ako primerjamo živino v posameznih deželah s številom prebivalstva, vidimo, da je prišlo na enega prebivalca na Angleškem 122 kg, v Avstriji 127 kg, na Nemškem 136 kg, na Ogrskem pa 138 kg mesa žive teže. Anglija je imela torej relativno najmanj živine.

V Avstriji in na Nemškem je vedno primanjkovalo mesa in v prehrani prebivalstva s tem živežem so pred vojno leto za letom nastajale bolj resne težkoče. Ne tako na Angleškem, kjer so krili potrebščine po mesu nele z lastno živinorejo, marveč tudi z uvozom tuje živine in mesa. Anglija je namreč že skozi 30 let uvažala prekomorsko meso, zmrznjeno meso. Leta 1910 je uvažila iz Avstralije, Nove Zelandije in Južne Amerike skoraj 14 mil. komadov zmrznjenih ovac in jagnet, iz Severne zlasti pa Južne Amerike (Argentinije) razventega nad 1 in pol mil. zmrznjenih govejih četrti. Iz teh krajev uvoženo blago je tehtalo polovico tega, kar se je na Angleškem dobilo in povžilo mesa od domače živine. Razventega se je pa še uvažalo mesa iz drugih dežel, zlasti iz Danskega. Vsa množina importiranega mesa je znašala 2/5 tega, kar je Anglija tega živila za konsum sploh potrebovala.

Za shranjevanje zmrznjenega mesa je bila Anglija že pred vojno najboljšje prekrbljena. V vseh večjih angleških mestih so hladilnice in zmrzovalnice, ki so tako velike, da je bilo mogoče že pred vojno v njih shraniti čez 8 milijonov komadov živine. Samo London je imel 28 hladilnic za meso. Skoraj 200 ladij opremljenih s hladilnimi in zmrzovalnimi napravami, v katerih je bilo prostora za več kakor 13 milijonov komadov zaklane živine, je plavalo nepretrgoma po morju, da so se tako dopolnjevale angleške mesne zaloge.

Važnost uvoza zmrznjenega mesa ne leži za Anglijo le v tem, da je bilo na ta način omogočeno prav dobro prehraniti vedno rastoče število prebivalstva, marveč zlasti tudi v tem, da so zlasti revnejši sloji dobili z zmrznjenim mesom prav dobro in ceneno hrano. Zmrznjeno meso se je moglo prodajati pred vojno na Angleškem za kakih 60 vinarjev cenejše, kot meso domače živine. Zmrznjeni koštruni so stali povprečno 1 kg á 60 vin. do 1 K., zmrznjeno goveje meso, sprednji deli, 1 kg á 52 vin., zadnji kosi 1 kg á 64 vin. Nadrobna cena zmrznjenega mesa je znašala v Londonu pred vojno 70 do 72 vin. 1 kg.

Neprecenljive vrednosti so bile hladilne naprave in uvedba importa zmrznjenega mesa tudi radi tega, ker je bilo mogoče s tem blagom napraviti takozvane »železne zaloge«. Zmrznjeno meso je namreč mogoče hraniti v zmrzovalnicah poljubno dolgo, leta in leta, ne da bi veliko trpelo na okusu in kakovosti.

Zanimivo je, da je po nemških poluradnih poročilih ostala živinoreja na Angleškem od svetovne vojne malone nepričakovana. Statistika iz leta 1816. potrjuje, da je ostalo število živine na Angleškem skoraj isto kot pred vojno, število goveje živine se je celo nekoliko povečalo. Zelo pa je poskočil med vojno import zmrznjenega mesa. Največji je bil leta 1915, ki prekaša normalen uvoz za 10.000 vagonov. Vojna je vplivala tudi na vrste uvažanega blaga. Dočim so leta 1915 in 1916 uvozili na Angleško še nekoliko manj zmrznjenega govejega mesa kakor leta 1913, so uvozili v vojnem času neprimerno več šunk, špeha in konserv, kakor v mirnem času. Kar je Anglija med vojno uvažila manj mesa in živine iz Danskega in iz Avstralije, je nadomestila z uvozom iz severno ameriških Združenih držav in Kanade.

Značilno je, da uvažajo Angleži zmrznjeno meso iz drugih dežel, ko je vendar znano, da imajo, ali, da so vsaj imeli pred vojno najboljšo in najlepšo plemensko živino. Vsak umen živinorejec vé, da se je tudi naša prašičereja dvigala in izboljševala z uvozom angleških plemenskih pasem. Angleški polnokrvni konj je ustvaritelj najplemenitejšega konjskega rodu, ki se ga goji po celi Evropi. Manj znana je pri nas zlahtnost in popolnost angleške goveje živine, ki pa daleko nadkriljuje naše goveje pasme po vseh vrlinah, zlasti pa po produkciji mesa. Rb.

J. D. S.

Krajevne organizacije, ki so se oglasile za strankin program in organizacijski red, prosimo, da potrpe 14 dni. Tehnične ovire v tiskarni so delo zadržale. Z delavnim načrtom za krajevne organizacije tajništvo JDS lahko ustreže. — Vse krajevne organizacije pozivljamo, da prično v jesenskem času z notranjim delom, posebno na prosvetnem in gospodarskem polju. Povsod naj pomagajo oživljati naša društva v obče družabno življenje z razgovori in predavanji o vseh aktualnih krajevnih in splošnih vprašanjih. — V smislu organizacijskega reda se vrši v vsaki krajevni organizaciji vsaj četrtletno članski sestanek. Najbolj prikladen čas za te vrste sestankov za jesensko četrtletje je mesec oktober ali začetek novembra. Tu naj se članstvo poduči o strankinem delovanju, o težnjah in načrtih krajevne organizacije, ukrenejo naj se vse priprave za jesensko in zimsko delo in vzbudi potrebno zanimanje za sodelovanje v širših vrstah naših pripadnikov. Ti sestanki morajo biti dobro pripravljene, poročila razdeljena. — Dne 27. oktobra se vrši v Ljubljani prva redna seja izvrševalnega odbora JDS. Če bi se posamezni udeleženci od zunaj želeli udeležiti na predvečer gledališke predstave, je tajništvo JDS pripravljeno, poskrbeti za prostor, če se pravočasno nekaj dni popreje naznanijo.

Odgovor Zedinjenih držav na mirovno prošnjo Nemčije.

Wilson zahteva, da se mu osrednje države podvržejo na milost in nemilost.

Avstrija, Ogrska, Nemčija in Turčija so sklenile v svrhu, da se sklene splošno premirje in da se uvedejo mirovna pogajanja, stopiti potom vlad, katerim je poverjeno interesno zastopstvo v Zedinjenih državah severoameriških do predsednika Zedinjenih držav. V izvedbi tega sklepa je dobil avstro-ogrski poslanik v Stockholmu v petek od zunanjega ministra brzojavno naročilo, da naj zaprosi švedsko vladu, da odpošlje dne 4. oktobra naslednjo brzojavko gosp. predsedniku Wilsonu:

Besedilo brzojavke.

Avstro-ogrška vlada, ki je vodila vojno vedno le kot obrambno vojno ter pokazala opetovano svojo pripravljenost, končati krvoprelitje ter priti do pravičnega in častnega miru, se obrača do predsednika Zedinjenih držav ameriških s predlogom, da naj z njo in njenimi zavezniki sklene takojšnje premirje na kopnem, na morju in v zraku ter neposredno nato prične s pogajanjmi o sklepu miru, za kateri naj bi tvorilo podlago 14 točk poslanice g. predsednika Wilsona kongresu z dne 8. januarja 1918 ter štiri točke iz govora gosp. predsednika Wilsona z dne 12. februarja 1918, pri čemer naj bi se oziralo tudi na izvajanja gosp. predsednika z dne 26. septembra 1918.

V boljše razumevanje mirovne ponudbe centralnih držav hočemo ponoviti še enkrat Wilsonove zahteve.

Wilsonova poslanica kongresu.

Ob prihiti mirovnih pogajanj v Brest-Litovskem je izročil predsednik Wilson dne 8. januarja 1918 kongresu poslanico, v kateri razpravlja o takratnih vojnih in mirovnih načelih osrednjih držav. Med drugim je tedaj dejal Wilson: »Vstopili smo v vojno, ker se je kršilo pravo, in ker je to kršenje zadelo nas v živo in bi onemogočilo našemu ljudstvu življenje, če se ne popravi zopet in če se svet enkrat za vselej ne zavaruje proti obnovitvi krivice. Kar torej v tej vojni zahtevamo, ni ono, kar se tiče samo nas: Je to zahteva, da se svet tako uredi in tako zavaruje, da bo mogoče mirno živeti in zlasti, da bo vsak miroljubni narod, ki želi, kakor mi, živeti lastno življenje in ki je odločen, da si ustvari svoje lastne naprave, živeti v zavesti, da mu drugi narodi ne bodo delali sile in da je varen pred nasiljem in samopašnimi napadi. To je v interesu vseh narodov sveta. Program svetovnega miru je torej naš program, ki je obenem tudi edini možni program, kakor si ga mi mislimo.

Prva točka je, da so mirovne pogodbe javne in da se sklenejo javno ter da nato ne sklenejo nobene tajne mednarodne pogodbe, pa naj bodo kakršnekoli, marveč da se diplomacija vrši vedno odkrito in pred vsem svetom.

Druga točka je popolna svoboda plovbe na morju zunaj teritorialnih voda v miru in v vojni, izvzemši ona morja, ki se popolnoma ali deloma zapro na podlagi mednarodnega dejanja, da se udeležijo mednarodne pogodbe.

Tretja točka je, kolikor možna odstranitev vseh gospodarskih zaprek in ustanovitev enakosti trgovskih zvez med narodi, ki se pridružijo miru in se združijo, da mir vzdržijo.

Četrty pogoj je, da se dajo in vzamejo primerne garancije, da se omeji oborožanje narodov na najnižjo mero, ki se določi z ozirom na notranjo varnost.

Peta točka je svobodna, odkritosrčna in popolnoma nepristranska ureditev vseh kolonialnih zahtev, ki je postavljena na temelj, da morajo imeti pri odločanju vseh vprašanj suverenosti interesi prizadetega prebivalstva isto veljavo, kakor upravičene zahteve vlad, katerih pravice naj se omeje.

Šesta točka zadeva izpraznjenje vseh ruskih pokrajin in tako ureditev vseh vprašanj, ki zadevajo Rusijo, da se zagotovi kar najbolj svobodno skupno delovanje drugih narodov sveta, da se doseže za Rusijo neovirana priložnost, da neodvisno odloča o svojem lastnem političnem razvoju in o svoji narodni politiki ter da se zagotovi Rusiji odkritosrčno prijateljsko sprejetje v družbo svobodnih narodov pod zakoni, kakorjih želi sama, in še več: da se Rusija podpira v vseh stvareh, ki jih potrebuje in sama želi. Nastop bratskih narodov napram Ru-

siji v bodočih mesecih, bo jasna preizkušnja dobre volje in razumevanja ruskih zahtev nasproti lastnim interesom teh narodov.

7. točka. Ves svet bo soglašal, da mora biti Belgija izpraznjena in obnovljena, ne da bi se poskusilo omejit njeno suverenost, katero poseduje skupno z vsemi drugimi svobodnimi narodi. Nobeno drugo dejanje ne bo tako pomagalo obnoviti zaupanje med narodi in zakone, ki so si jih sami določili v ureditev svojih medsebojnih odnošajev kakor to. Brez tega spravljivega dejanja bi bila cela sestava in moč mednarodnega prava za vedno oslabiljena.

8. točka. Osvoboditi se naj vse francosko ozemlje in okupirani deli naj se obnovijo. Popravi naj se krivica, ki jo je Prusija leta 1871, storila Franciji v alzaško-lotarinškem vprašanju, in ki je že skoro 50 let vznemirjala svetovni mir, da se zagotovi mir v interesu vseh.

9. točka. Poprava mej Italije naj se izvrši po narodnostnih mejah, ki se dajo jasno spoznati.

10. točka. Narodom Avstro-Ogrske, katerih prostor med narodi želimo videti zavarovan, naj se da priložnost za avtonomni razvoj.

11. točka. Čete naj zapuste Romunsko, Srbijo in Črno goro ter naj se zasedene pokrajine obnove. Srbiji naj se da svobodni in gotovi dohod do morja. Razmerje raznih balkanskih narodov med seboj naj se uredi potom prijateljskega razgovora med državami in odgovarjajoče zgodovinsko danim črtam pripadnosti k tej ali oni narodnosti. Ustvarijo naj se garancije za politično in gospodarsko neodvisnost ter teritorialno nedotakljivost balkanskih držav.

12. točka. Turškim delom sedanje osmanske države se ima zagotoviti uživanje suverenosti, pa tudi drugim narodnostim, ki se nahajajo sedaj pod turškim gospodstvom, se mora zagotoviti istotako varnost življenja in absolutno neovirana priložnost za avtonomni razvoj. Dardanele se imajo otvoriti kot svobodna prevozna pot za ladje in trgovino vseh narodov pod mednarodnimi garancijami.

13. točka. Ustanovi se naj neodvisna poljska država, ki mora obsegati vse nedvomno poljsko ozemlje; imeti mora prost dohod do morja. Njena gospodarska neodvisnost in teritorialna integriteta se imata zagotoviti potom mednarodne pogodbe.

14. točka. Osnuje naj se splošna zveza narodov. Specijalne pogodbe morajo za medsebojne garancije politične neodvisnosti in teritorialne integritete za velike in male države skrbeti na enak način. Glede na te bistvene popravke krivice in uveljavljanje pravice se čutimo ozko združene z vladami in narodi, ki so se strnili proti imperijalističnim zvijačam.

Wilsonov februarjski govor.

Dne 12. februarja 1918 je odgovarjal predsednik Wilson pred kongresom avstro-ogrskemu zunanjemu ministru Czerninu in nemškemu državnemu kanclerju Hertlingu, ki sta malo prej (24. februarja) odgovorila na njegovo gorenjo poslanico z dne 8. januarja 1918. Med drugim je izvajal, da hoče narodno vprašanje na novo urediti na temelju pravice in pravičnosti. »Ozirati se je na narodne zahteve in nad narodi se sme vladati samo, če v to privolijo. Pravica samoodločbe ni samo fraza. Ta vojna ima svoje korenine v neupoštevanju pravic malih narodov in plemen, ki niso imeli moči in složnosti, da bi dosegli svoje zahteve, svojo lastno državno pripadnost in svojo lastno obliko političnega življenja. Treba je sedaj doseči pogodbe, ki onemogočajo za bodoče take pogodbe... Koncem govora je predsednik Wilson razglasil naslednja

mirovna načela:

1. Nepristranska pravičnost, ki se mora deliti, ne sme vsebovati nobene razlike med onim, katerim nasproti hočemo biti pravični in med onimi, katerim nasproti nečemo biti pravični. Biti mora pravičnost, ki ne pozna nobenih privilegiranih in nobenih stopenj, marveč samo enake pravice za udeležene narode.

2. Noben poseben interes, kateregakoli naroda ali kateregakoli skupine narodov ne sme tvoriti podlage, kakoršnegakoli dela pogodbe, če to ne odgovarja skupnemu interesu vseh.

3. V skupni družini narodov ne more obstojati nobena vez, nobena zveza, nobena posebna pogodba in noben poseben dogovor.

4. V zvezi ne smejo obstojati posebne egoistične gospodarske kombinacije, se ne sme vporabljati gospodarski bojkot, v kateregakoli obliki, niti ne sme biti kateri narod izključen, izvzemši glede suverenosti, ki se bo priznala zvezi narodov, da diktira gospodarske kazni z izključitvijo od svetovnih trgov in to zopet samo kot sredstvo discipline in kontrole.

5. Mednarodni dogovori in pogodbe vsake vrste se morajo v polni vsebini sporočiti bini sporočiti ostalemu svetu.

Wilson o zvezi narodov.

Mirovna ponudba osrednjih držav se ozira končno tudi še na govor predsednika Wilsona, ki ga je govoril v New Yorku o ustanovitvi zveze narodov de 27. septembra 1918. Ob tej priliki je tudi dejal Wilson: »Vojna se ne more končati z dogovorom, kompromisom ali barantanjem o koristih, marveč se mora popolnoma jasno sprejeti načelo, da so koristi najslabejših ravnatko svete, kakor najmočnejših. Tako si mi predstavljamo trajni mir.« Ustanovitev zveze narodov mora tvoriti najbistvenejši del mirovnih pogajanj. Neumnost bi bila, če bi prepustili jamstva za njo poznejšemu prostovoljnemu postopanju tiste vlade, ki je uničila Rusijo in ogrožala Romunijo... Wilson je tudi ob koncu tega govora podal

načrt za zvezo narodov,

ki se v petih točkah glasi tako - le:

1.) Vsak del končne pogodbe mora biti zgrajen na pravičnosti in v vsakem slučaju na takem sporazumu, o katerem je verjetno, da bo dovedel do miru, ki bo trajen,

2.) Narodov in provincij ne sme državna suverenost porivati sem in tja, kakor da gre samo za stvari ali kamne v kaki igri, četudi v veliki igri ravnovesja moči, ki je sedaj za vse čase diskreditirana.

3.) Rešitev vprašanja pokrajin, v kolikor je vojna spravila to vprašanje v tek, je najti v interesu in v dobro prizadetega prebivalstva in ne kot del kakega sporazuma ali kompromisa med zahtevami tekmujočih delov.

4.) Vse jano orisane narodne zahteve naj se rešijo kolikor mogoče v zadovoljnost ter naj se pri tem ne sprejmejo novi elementi niti naj se petrificirajo stari elementi spora in nasprotstva, ki bi najbrže v kratkem zopet motil mir Evrope in s tem vsega sveta.

Wilsonov prvi odgovor.

Nota državnega tajnika švicarskemu poslovodji kot odgovor na noto nemškega državnega kanclerja ima tole besedilo:

Drž. departement, 8. okt. 1918.

Gospod!

Čast mi je potrditi v imenu predsednika, da sem prejel Vašo noto z dne 4. oktobra, ki vsebuje sporočilo nemške vlade predsedniku, ter mi je predsednik naročil, da naj Vas prosim, da sporočite državnemu kanclerju tole:

Predno odgovarja na prošnjo cesarske nemške vlade in da bo odgovor tako odkritosrčen in brezdvomen, kakor zahtevajo to važni interesi, ki jih vsebuje prošnja, smatra predsednik Zedinjenih držav za potrebno, spoznati pravi smisel note državnega kanclerja. Ali misli državni kancler, da sprejema cesarsko nemška vlada pogoje, ki jih je predsednik v svojem sporočilu kongresu Zedinjenih držav z dne 8. januarja in v naslednjih sporočilih obrazložil in da bi bil prehodu v diskusijo namen samo ta, sporazumeti se o praktičnih podrobnostih, kako naj se izvedejo? Predsednik Zedinjenih držav se smatra dolžnega izjaviti na predlog glede premirja, da se ne bi čutil upravičenega predlagati premirje vladam, s katerimi je vlada Zedinjenih držav zvezana (associated) proti centralnim državam, dokler stoji armade teh držav na njihovih tleh. Zaupanje v vsako diskusijo (The good faith of any discussion) bi bilo seveda odvisno od pritrditve osrednjih sil, da takoj odkličejo čete iz zasedenega ozemlja. Predsednik misli tudi, da je upravičen vprašati, ali govori kancler samo za one sile v državi (Constituted authorities of the empire), ki so dosedaj vodile vojno. — Odgovor na to vprašanje smatra z vsakega stališča za izredno važen.

Sprejmite gospod ponovno zagotovo mojega spoštovanja

Robert Lansing.

Kaj hoče torej Wilson?

Po Wilsonu bi bila uslišana nemška prošnja pod sledečimi pogoji: Predno se pričnejo pogajanja za premirje naj nemške čete prostovoljno zapustijo Francijo, Belgijo ter zavezniške balkanske dežele.

Nemčija naj brezpogojno sprejme Wilsonov mirovni program.

O izvršitvi tega programa je pripravljen Wilson razpravljati še le, čim so bile vse čete centralnih držav iz vseh okupiranih dežel odpoklicane.

Wilson hoče vedeti, kako bo Nemčija odstranila vpliv dosedanjih vladodržcev.

Wilson Avstro-Ogrski ne bo odgovoril.

Dunaj, 9. oktobra. Čuden vtisk napravlja dejstvo, da Wilsonov odgovor, ki se je gotovo odposlal istočasno z odgovorom Nemčiji, še ni prišel na svitlo.

Med tem je dospelo iz Washingtona poročilo, da Zedinjene države za enkrat na avstro-ogrsko mirovno prošnjo sploh ne bodo odgovorile.

Kaj bo zahtevala Amerika?

Senator Lodge, načelnik komisije za zunanje zadeve, je sporočil poročevalcu »Matina« te-le oficijalne mirovne pogoje Zedinjenih držav:

1.) Ustvaritev položaja, ki onemogoče Nemcem še kdaj pričeti napadalno vojno.

2.) Obnoveitev Belgije.

3.) Brezpogojni odstop Alzacije Lorene Francoski.

4.) Izpolnitev italijanskih zahtev v tem zmislu, da pripadajo Italiji vse one pokrajine, ki so po večini prebivalstva italijanske.

5.) Obnoveitev Srbije, Grške, Črne gore in Romunije, katerim je zagotoviti popolno neodvisnost.

6.) Rešitev Rusije.

7.) Osvoboditev Čeho - Slovakov, Poljakov in Jugoslovanov, ki morajo imeti pravico ustanoviti tri neodvisne države.

8.) Internacionaliziranje Carigrada v rokah zaveznikov.

9.) Kompenzacije za vojne odškodnine v prvi vrsti s pridržanjem nemških kolonij, kar pa ne zadostuje, da se popravi vsa škoda, vsled česar je določiti še nadaljne odškodnine.

Ti pogoji tvorijo najmanj, kar Amerika zahteva.

SAMO BELGIJI BI MORALA NEMCIJA PLAČATI 12 MILIJARD ODŠKODNINE.

Haag, 8. oktobra. »Morning Post« poroča: Obnoveitev Belgije je predvsem pogoj za mirovne razgovore. Že začetkom tega leta je belgijska vlada izračunala očitno znano škodo Belgije na 12 milijard frankov.

Ob Soči.

Za obnovo Goriške. Minister za javna dela je odgovoril na interpelacijo poslanca Fona o obnovi Goriške tako - le: Ena prvih potreb, da bo mogoče povratek in vsled tega razvoj gospodarske obnove porušenega ozemlja, je organizacija preskrbe prebivalstva s potrebnimi živili. V to svrhu je Primorje razdeljeno na tri gospodarske teritorije. V Gorici obstoja poseben deželni gospodarski urad s svetom pod predsedstvom deželnega glavarja. Vojne gospodarske centrale imajo vršiti preskrbo Goriške z živili, ki jih daje država, povsem separatno; pošiljajo se živila po prostih železniških črtah naravnost v Gorico. Posamezne pošiljave gredo po vojaški inostradaciji. Beguncem, ki se vračajo, je dovoljeno vzeti s seboj živila za štiri tedne. Ta živeč, kakor tudi pridelek semena, živina in krma, se ne sme zapleniti beguncem. Aprovizacija je proračunana za 160.000 oseb. Za spomladansko kmetovanje so bila dana na razpolago semena, orodje, vreče itd. Za nastanitev beguncev doma so bile dane na razpolago barake vojaške uprave in z vojaškim materialom avstrijske in italijanske proveniencije so bila zgrajena razna provizorična bivališča. Obsežnejša obnovenja akcija je zakasnela mnogo radi pomanjkanja delavcev in radi potrebe zgradbe provizoričnih bivališč za prebivalstvo, ki se vrača. Najprvo je bilo potreba popraviti manj poškodovana poslopja. Material za taka najnujnejša dela je bil deloma nakupljen, deloma vzet iz nakopičenega italijanskega materiala po italijanskem umiku. Odredbe, da se zagotovi obnovni material in pospeši s strani države gradba tovarn za material (opekarne, apnenice), pohištva itd., so se deloma izvršile, deloma se vrše. Glede vojaške oprostitve družinskih očetov, oziroma enega sina se opozarja na cesarsko naredbo z dne 11. septembra 1917 glede očetov 6. ali več sinov, kakor tudi glede zadnjega ostalega sina. Glede na oprostitve letnikov 1867. do 1869. se ne morejo dovoljevati oprostitve, zlasti za mlajše letnike. Posebnega upoštevanja vredni slučajji se natančno preiščejo in ako je oprostitve vsestransko utemeljena, se ugodi prošnji. Velike težave, kakor rečeno, provzročajo vprašanje delavcev, ker ne le v deželi, ampak tudi v zaledju ni porabljenih delavskih moči, po drugi strani pa nam jih jemljejo železnice, ladjedelnice itd. Ministrstvo za javna dela se je obrnilo radi tega do pristojnih vojaških oblasti s prošnjo, da bi se mu dalo na razpolago zadostno število delavcev, oziroma da bi se oprostili vojaške službe domači profesionalisti. Končno minister zagotavlja, da si je svest svoje dolžnosti, da podpira z vsemi sredstvi hitro obnovo dežele. — No, ako si je res svest svoje naloge, potem moramo tudi videti hitrejšo obnovo dežele. Na besede pa nič ne damo. Teh imamo že toliko, da nam segajo čez glavo.

Doberdobci. Te dni je dospelo na postajo v Trzič 68 beguncev z Doberdoba, prišli so iz barak na Spodnjem Avstrijskem. Nastanili so se deloma v Starancanu in Ronkih, nekateri so šli v Gorico. Doberdobci bi šli radi domov, prosili so pomoči pri politični oblasti že opetovano, ali doslej brez uspeha. Doberdobci niso obupali nad svojim krajem kljub vsemu strašnem razdejaniu, marveč hočejo začeti delati in pretvoriti Doberdob zopet v človeško bivališče. Le tako žilav in vztrajen rod kakor je slovenski, se loti takega težavnega dela.

Išče se vdova z več nego štirimi otroci, katere mož je padel v vojni. Vdova dobi v Gorici lepo hišico s tlevom in skednjem, zgrajeno na moderni način. Dobi tudi mlečno kravo. Poslopje preide v njeno last pod ugodnimi pogoji. Obrniti se je na »Osrednji odbor« na Dunaju, L. Bankgasse 2.

Interniranci v Italiji. »Osrednji odbor« na Dunaju poroča, da je italijanska vlada sprejela v Bernu predlagani način zamenjave; izključeni so moški od 17. do 52. leta, razven onih, ki jih zdravnik spozna za vojaško službo nesposobne. Občine, ki še niso poslane izkazov, naj store to takoj. Za vrnitev posamično interniranih bo uradna pot najbrže nekoliko dolgotrajnejša. Osrednji odbor je storil za pospešitev vrnitve potrebne korake.

Obleka za begunce. Notranje ministrstvo je otvorilo v Gorici v Vrtni ulici št. 36 urad za preskrbo beguncev z obleko. Ta urad začne poslovati najbrže z koncem oktobra. V prvi vrsti pridejo v poštev prebivalci gorovja, ker ti so najbolj potrebni obleke. Bliza se zima.

Sedem kavarn je odprtih v Gorici. Določile so si enotne cene: črna kava (surogat) 40 vin., črna kava in mleko 1 K 20 vin., mleko 1 K 20 vin., čokolada 3 K, kava naravna 1 K 60 vin., čaj 1 K 20 vin., likerji 2 K.

Minuli teden.

Minuli teden. Zmes. Dne 5. in 6. oktobra se je vršil Narodni blagdan v Ljubljani. — V Ljubljani se je španska bolezen nenavadno razširila in tirja mnogo žrtev. Šole so zaprli. — Graščino »Steinbrunn« blizu Radgone je kupila Slovenka Amalija Zorčič. S tem je prišla lepa nemška postojanka v slovenske roke. — Vojno ministrstvo je dalo zopet 100.000 kg usnja civilnemu prebivalstvu na razpolago. Pri nas ga ne bomo videli. — V Lvovu je umrl poljski zgodovinar in pisatelj Ludvik Kubala. — V ljubljanski »Mladiki« je bila v nedeljo, dne 6. oktobra otvorjena razstava ročnih del. — Isti dan je začelo v Trstu prirejati igre tamošnje slovensko gledališče. — Poroča se o škandaloznih razmerah pri ptujski sodniji, kjer menda toliko znajo slovenščine, kakor albanščine. — Tudi po Štajerskem gospodarji vsepovsod španska bolezen. Nekaj nadučiteljev nemške šole na Muti je zbolel, pa vsled zagrizenosti ni hotel slovenskega zdravniška. Ko je prišel Nemeč iz Gradca, je bilo že prepozno. — V Mariboru je naraslo tekom vojne število milijonarjev čez 50. — V prvi polovici novembra otvorijo na Gorškem vse šole. — V hrvaški Zader je bilo državnih policij pri deljenih pet Madžarov, ki ne znajo besede hrvaško. — Dne 8. oktobra 1918 je bilo leto dni, kar je umrl dr. Janez Ev. Krek. — Slavna češka umetnica dramatična pevka Ema Destinova bo pela v Zagrebu. — Na Dolenjskem je v Dol. Toplicah zapadel sneg.

Mrtvi: Janko Štepišnik v Toplicah. — Ivan Drenovec v Novem mestu. — Lovro Šah v Teharjih pri Celju. — Malči prof. Robidova v Ljubljani. — Amalija Marinschek v Ljubljani. — Betka Pardubsky v Ljubljani. — Dragoslav Klepec v Prezidu. — Fran Bratina v Ajdovščini. — Marija Saksida v Trstu. — Mihael Paljevca na Opčinah pri Trstu. — Srečko Kos v Kobariidu. — Anton Gregorič v Trstu. — Marija Sedlak v Ljubljani. — Julija Dragan v Ljubljani. — Olga Bavčer v Ljubljani. — Karel Košak v Žalni. — Rozalija Miklavčič v Kobariidu. — Ignacij Brglez v Ljubljani. — Neža Kopač v Rožni dolini. — Anica Smraček v Št. Rupertu.

† Janko Štepišnik.

Cvet za cvetjem pada . . . Neizprosna burja svetovne vojne je pogoltnila mlado cvetoče življenje našega uzor učitelja Janko Štepišnika. Z njim smo napredni krogi mnogo izgubili, bil je Sokol z dušo in srcem, član »Glasbene družva«, za njegove vrle zasluge smo ga izvolili častnim članom in vseh drugih narodnih društev je bil član.

Naš nepozabni Janko Štepišnik je bil tukajšnji rojak, po dovršenih študijah je bil nastavljen na tukajšnji šoli kot učitelj, ter je služboval 14 let. — Njegovo delo je bilo, da je vzgajal mladino v narodnem duhu. V družbi je bil vedno dovtipen, prav rad je sem in tja kakršnega našega nasprotnika potegnil za nos.

V začetku leta 1915 je moral kot črnovojnik k vojakom. Služboval je dolgo časa v Ljubljani, pred izbruhom vojne z Romunijo je bil poslan tja, od tam je prišel v častniško šolo v Gradec. Kot praporščak je bil potem poslan na jugovzhodno bojišče, ker si je nakopal zahrbtno morilko malarijo, nato so ga začasno vpokojili, ter poslali na pol mrtvega domov. Ko smo ga videli, kako je nekdanj naš cvetoči Janko prilezel v našo družbo, ter si naročil kozarec malinovca, je nas pretresel strah in krčilo se je naše srce, za njegovo mlado življenje. Letošnje poletje pa je zahrbtna malarija njegov nekdanj zdravo telo popolnoma prevladovala in tako se je moral podati v bolnico v Ljubljano,

ker je moralo izdihniti njegovo mlado življenje. Zadnja njegova želja je bila, da naj počiva truplo njegovo v zagorski dolini. Spolniena mu je bila zadnja vroča želja. V soboto dne 5. t. m. se je vršil v Zagorju pogreb. In tu se je videlo, kako da je bil priljubljen narodni učitelj, kateri ni hotel nikdar biti član zloglasnih društev »Südmarke« in »Schulvereinac« kakor žali božje se je marsikateri spozabil. Pogreba se je vdeležila šolska mladina zagorske in topliške šole, »Sokole« z zastavo, »Glasbeno društvo« itd. Pri odprtemu grobu mu je v zadnji pozdrav govoril g. Pelko, učitelj, sedaj častnik na bojnem polju. Njegov govor je bil kot vojak avstrijskemu vojaku in kot tovariš tovarišu. Pogrešali smo pa zasluge, kateri si je naš nepozabni Janko pridobil na narodnem bojnem polju, kaiti ob pričetku njegovega učiteljevanja so bile pri nas zelo napete razmere med nami in posili Nemci. Takrat ni nikdar klonil tilnika in ni se strašil nositi ob nastopu Sokola sokolski kroj. Ves svoj prosti čas je posvetil delu za naš narod. — Dragi moj prijatelj Janko, s Teboj je Zagorje veliko izgubilo, dovolikrat ko sva bila sama, si mi marsikaterikrat potoljši svoja gorja a vedno si zatrijeval, da ne klonesh nikdar tilnika. Med boleznijo si se vedno zanimal, kako gre z našo okrajno organizacijo JDS. in nisi se strašil, da si takoj med prvimi pristopil kot član k naši organizaciji, ko sem ti ponudil polo v podpis. — Potrni na duši sem danes ker smo izročil danes zemeljske ostanke zemlji, kavedam se, da smo izgubili delavca, kateri se ni strašil naših nekdanjih nasprotnikov. Dovolikrat si tudi zastavil pero, katero je v živo zadelo naše sovražnike in vsikdar je rodilo dober sad. Mirno počivaj dragi mi Janko v domači grudi! Slava Tvojemu delu! Duh Tvoj in delo Tvoje bode med nami živelo. Ivan Taufer.

Politični pregled.

— Avstrijsko - Ogrska. Poslanci dr. Glombinski, Staněk in dr. Korošec so stali v prvi seji zbornice predlog, naj razloži vlada zbornici svoje naziranje o samoodločbi narodov ter pove, koliko bodo ti imeli besede pri mirovnem kongresu. — Na mirovno noto c. kr. vlade sovražnim državam je odgovoril tudi narod SHS v posebni spomenici, kjer je natančno podano njegovo naziranje o bodoči preuredbi Evrope v narodnostnem oziru. Razložene so tudi predvsem naše razmere in način, kako si naš narod predstavlja zedinjeno Jugoslavijo. — V parlamentu je predsednik Češkega svaza Staněk pojasnil stališče svojega naroda in je poudarjal, da Čehi niso prešli niti kaplje krvi za centralne države prostovoljno. — Dr. Korošec je pojasnjeval v državnem zboru, kako je nastopal Tisza na svojem političnem potovanju po jugu skrajno naduto in celo surovo. Rekel je med drugim: Mi bomo morda poginili, ali predno poginemo, imamo moč, da zdobimo vse one, ki zasledujejo cilje svobode. — Avstrijski industrijalci so v zvezi z delavstvom sklenili poslati k cesarju Karlu odposlanstvo, ki naj prosí za takojšen mir. — Nemške stranke so imele skupno zborovanje, kjer je predlog socialnih demokratov napravil dober utis. Predlog zahteva med drugim tudi pravico samoodločbe za avstrijske Nemce. — Avstrijski parlament še ni slišal ostrejših govorov, kakor so jih govorili zadnji teden Poljaki, Čehi in Jugoslovani. — Vlada je ugodila prošnji Narodnega gledališča za oprostitev nekaterih članov. Samo »demonstracij« ne sme biti pri otvoritvi opere. — V otvoritveni seji državnega zbora je podal klub socialno - demokratiških poslancev celoten mirovni predlog. — Praški mestni svet je sklenil, predlagati občinskemu svetu, da se izvolita poslanca Staněk in Habermann za častna občana. — Olomuški nadškof kardinal Skrbensky in praški nadškof grof Huyn bosta baje odstopila, ker ne uživata pri narodu nobenega zaupanja več. — Avstrija, Ogrska, Nemčija in Turčija so poslale Wilsonu v svrhu, da se sklene splošno premirje, mirovno ponudbo, kjer postavljajo za temeljskih in jugoslovanskih zadevah. — V Krakovu pripravljajo ustanovitev poljskega Narodnega sveta, v katerem bodo zastopniki vseh pokrajin, kjer žive Poljaki. — V zadnjem času se je pridružila tudi češka katoliška stranka enotni taktični črti vseh čeških strank. — Hercegovski frančiškani so poslali cesarju Karlu spomenico, kjer zahtevajo združitev vseh SHS v samostojno državo. — Vlada namerava napraviti koalicijsko ministrstvo. V splošni zadreži je pripravljena k raznim preuredbam v čeških in jugoslovanskih zadevah. — V Zagrebu je bil dne 5. in 6. oktobra osnovan Narodni svet za Slovenijo, Istro, Trst, Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Dalmacijo in Ogrsko. — Poslanec dr. Glombinski prireja med Poljaki shode, da utrdi v narodu misel neodvisne Poljske. — Za torek, dne 8. oktobra je sklicano v Pragi velikansko narodno zborovanje vseh Čehov. — Jugoslovanske socialno - demokratske stranke so se izjavile, da definitivno vstopijo v Narodni svet Slovenije in vseh Jugoslovancev. — Pri demonstracijah v Solnogradu je bilo napravljene škode čez 4 milijone kron.

— Nemčija. Vsled dogodkov na Balkanu je nastala tudi v Nemčiji kriza (zadrega), ki je imela za prvo posledico odstop kancelerjev in državnega tajnika. — V Draždanih se je nenadoma vršil kronski svet v kraljevi navzočnosti. — Nemci so stvorili novo vlado. Koliko se bo ta obnesla, povedo dogodki. — Socialno - demokratski poslanec Ebert je slika položaj Nemčije za skrajno resen. — Program nemških večinskih strank, ki tvori podlago nove nem-

ške vlade, je skrajno miroljuben in določa celo za Alzacijo - Loreno, da se proglasi kot avtonomna zvezna država. — Nemški cesar sporoča armadi in mornarici, da ne sme popustiti v brambi Nemčije. — Med drugim se poroča, da so Nemci pripravljali, izprazniti Belgijo in Francijo.

— Bolgarija. Od zadnjega poraza Bolgarov so se pričeli dogodki s simo hitrico razvijati. Bolgarija je sprejela pogoje entente ter se ji tako popoloma vdala. — Nad mestom Sofijo je bilo proglašeno obredno stanje. — Bolgarske čete marširajo baje brez povelja z entento proti Turčiji. — Bolgarski poslanec dr. Kolušev je odšel v Carigrad, da se pogaja s turško vlado. — Nemške in avstro - ogrske čete prostovoljno zapuščajo bolgarsko ozemlje. — Avstro - ogrska in nemška kolonija v Sofiji je zapustila mesto. — Bolgari spoznavajo, da je zveza balkanskih narodov neodklonljiva potreba. — Car Feridand se je na korist svojemu sinu odpovedal bolgarskemu prestolu. Novi car Boris II. je bil navdušeno pozdravljen od vseh Bolgarov.

— Srbija. Srbi prodirajo zopet v svojo staro domovino in so že zavzeli Kumanovo, Skoplje in Vranje ter se bližajo Nisu.

— Romunija. Vesti, da hoče vlada še enkrat obnoviti vojno proti centralnim državam, se vedno znova ponavljajo.

— Poljska. v Varšavi je bil izvršen atentat na nemškega policijskega komisarja Schultzeja, ki je bil na mestu mrtev.

— Amerika. Kakor poročajo, je Wilson v nekem govoru omenil, da vlade centralnih držav nimajo toliko časti, da bi se moglo z njimi posteno pogajati o miru. — Brazilija namerava napovedati vojno centralnim državam.

— Italija. V parlamentu je govoril Orlando in se izrazil, da Italija s simpatijo spremlja boj malih narodov za svobodo in da mora med Italijani in Jugoslovani priti do pristrčnih odnošajev. — Vlada se je izjavila, da hoče podpirati stremenje Jugoslovancev za svobodo. V odgovor na to je dobil ministrski predsednik brzogovne čestitke častniškega zbora jugoslovanskih čet, ki se bore v italijanski armadi in jih je okrog 82 tisoč.

— Rusija. Na ljudskega komisarja Trockega je bil izvršen ponoven atentat. Trocki sedaj še ni mrtev. — Ruske ladje, ki so bile dosedaj samo pod nemško kontrolo, so zasedle nemške čete. — Sovjetska vlada je sporočila Nemčiji, naj tudi ona ne smatra več brest - litovskega miru za veljavnega. — Nemške čete zapuščajo Rusijo. — Angleški poslanik v Moskvi je bil po prekem sodu ustreljen.

— Francija. Poincaré je poslal srbskemu kralju brzogovno, kjer mu čestita na velikih uspehih srbske vojske in na ponovni osvoboditvi Srbije. — Baje je bila sklenjena med francosko vlado in med Čeho - Slovaki diplomatska in vojaška konvencija. Na podlagi pogodbe bo imel češko - slovaki narodni svet od oktobra dalje svoje diplomatsko zastopstvo pri angleški vladi. — Poslanik Albert Thomas piše, da je nemogoče sprejeti nemško vladarsko hišo Hohenzollernov v zvezo narodov.

— Anglija. Balfour je v obširnem govoru podal mirovne pogoje entente. Rekel je, da bo mir takrat mogoč, ko bodo nemške sanje o svetovni nadvladi na kose raztrgane. — Enega največjih mož sedanje Anglije, Lloyd George je zadela kap. — Volitve na Angleškem so preložene na poznejši čas, ker upajo, da bo prej sklenjen mir.

— Belgija. Vlada je sporočila ententnim kabinetom, da po vojni ne ostane nevtralna, nego si pridržuje popolno svobodo svojih zunanjih odnošajev.

Tedenske vesti.

— Posebno izdanje »Domovine«. V ponedeljek smo napravili za naročnike na deželi posebno izdanje »Domovine«, v katerem smo sporočili velevažno vest, da so Avstro - Ogrska, Nemčija in Turčija prosile predsednika Wilsona za mir. Za naročnike v Ljubljani in kupovalce »Domovine« po deželi smo pridrili današnje izdajo tako, da je pregled dogodkov popoln.

Narodno viječe v Zagrebu. Pretečeno nedeljo so se vršila v Zagrebu važna posvetovanja za ustanovitev Narodnega viječa, to je Narodnega sveta v Zagrebu. To Narodno viječe bo imelo velepomembne naloge. Da se bodo mogle izvršiti te naloge, morajo biti zastopani vsi politični čimtelji. Zastopane morajo biti vse slovenske stranke, ki niso nasprotne Jugoslaviji, nadalje Istra, Dalmacija, Bosna, Hercegovina, Hrvaška in Ogrska. Do sedaj je v političnih stvarih nastopala vsaka stranka posebej, zato je bil naš politični upliv tako neznaten. Sedaj pa bo nastopalo Narodno viječe v Zagrebu, ki bo govorilo v imenu osem milijonov Jugoslovancev. Naše politične stranke so sedaj lahko zadovoljne, ker jim ni treba dajati nikakih političnih izjav, ako bi jih zahteval Hussarek al kak drugi minister, ampak vsaka stranka bo rekla, naj se obrne na Narodno viječe v Zagrebu, ki zastopa osem milijonov Jugoslovancev. Slovenci štejeju me 1.3 milijone duš. Avstrijska vlada je pometala z nami, kakor se ji je zljubilo. Danes pa smo velik in močni. Nič manj kako 8 milijonov prebivalstva stoji za nami.

V Narodnem viječu v Zagrebu bomo imeli ogromno silo, katero ne bo mogla premagati avstrijska vlada, ako bomo složni, in ako se bode vsaka stranka pokorila političnim navodilom, ki pridejo iz Zagreba. V svetovnem političnem življenju ne igrajo posamezne stranke nikake vloge, edino Narodno viječe more in sme govoriti v imenu vseh Jugoslovancev.

— Slov. meščanska šola na Štajerskem. Kako potrebna je bila ta šola, ki se je letos otvorila v Zalcu, sijajno dokazuje njen obisk. Sprejetih je 65 dečkov in 57 deklic, tako da je deželni

odbor moral dovoliti vzporednico. Začetek je storjen. Tej meščanski šoli morajo slediti še druge. Na Štajerskem imamo celo vrsto 6- in celo 7- razrednih slovenskih ljudskih šol, ki bi se lahko razširile v meščanske šole. Prizadete občine naj se potegujejo za nje! Zalska meščanska šola zadostuje komaj za Savinsko dolino, potrebne so še za Posavje, za slovenjegraški okraj, za rogaški in konjiški bi lahko bila skupna, za mariborski, za ptujski okraj ter za vzhodne Slovenske Gorice v Središču ali v Ljutomeru.

— Nemčija je zaprla svojo mejo za ves izvoz takoj v začetku vojske ne le proti nevtralnimi državam, ampak tudi proti svoji zaveznici Avstriji. Prej so se obmejne nemške finančne straže zadovoljile s pregledovanjem zavrtkov, katere je kdo nesel čez mejo. V zadnjem času pa preiskujejo posameznike do kože, če nimajo v žepih ali pod obleko kaj dragocenega nemškega blaga. Kar se najde, se seveda odvzame, dotičniku se naloži denarna kazen ter se mu odtegne prehodni list, brez katerega ne sme nince prestopiti nemške meje.

— Močni je najmočnejši ako je sam, tako pišejo vsenemski listi o priliki bolgarske mirovne ponudbe. Skoda, da niso te modrosti iztaknili pred 4 leti, ko so začeli vojsko za svojo svetovno nadvlado. Bile bi nam pripravne vse vojne grozote in vsa beda dolgotrajne vojne dobe. Sicer pa resni nemški listi ostro zavračajo to nadutost in povdarjajo resnost položaja.

— 33 milijonov kron so razdelili na Dunaju in Niže Avstrijskem do konca 1918 raznih vojnih podpor. Ze zdavnaj smo vedeli, da je glavno mesto posebno pri sreči avstrijskim vladam, ker se na cesarskem Dunaju strašno boje nemirov in hočejo potolažiti izstradane množice ter naj potem stane kar hoče. Prav je, da dobe reveži podpore, vendar ne smemo pozabiti, da gre denar tudi iz naših žepov. Zato vsem enako pravico in se tudi jugoslovanske zemlje ne bodo branile večjih vojnih podpor.

— Mlenje žita je doma prepovedano. Mleti se sme le po mlinih, ki imajo obrtno pravico in so pod kontrolo oblasti. Ako pa le hoče večji posestnik z ročnim mlinom, ali na katerikoli drug način mleti doma žito, mora imeti posebno dovoljenje okrajnega glavarstva. Prepovedano je tudi kupovanje in prodajanje ročnih mlinov po trgovinah, po sejnih in potom časopisja.

— Pozor pri semenskem žitu! Oblasti zopet ponujajo semensko žito. Lani so nekateri posestniki kupili od vlade semensko žito za drag denar. Bilo je lepo ukrajinsko žito, ki pa za naše kraje ni primerno. Zrnje se niti ni zavezalo niti dozorelo. Posestniki so dobili samo slamo brez zrnja. Torej pozor, kmetovalci! Oblasti pa bi tudi lahko imele strokovnjake za svetovalce, da se ne bi delali brezploдни poskusi v sedanjem kritičnem času.

Vojni dogodki.

— Italijanska ofenziva, ki je bila nekaj dni že skoro popolnoma prenehala, je zopet oživela. Sinočno poročilo navaja močan artiljerijski ogenj na vsej gorski fronti, v dolini Daone, ob Adizi in vzhodno Brente pa je prišlo že do infanterijskih bojev, ki so pa bili odbiti. Sicer se vrše vsak dan patrolski boji in letalsko delovanje je vedno silno. Z morja ni nikakih posebnih poročil.

— Na francoskem bojišču so nemške čete neprestano umikajo. Na severnem delu fronte, v Belgiji, se je posrečilo Angležem vdreti globoko v nemške črte ter potisniti nemške čete zlasti v bližini trdnjave Lille za mnogo kilometrov nazaj. Drugod se je omajala Hindenburgova črta na celem francoskem bojišču ter so Francozi in Angleži po zavzetju St. Quentin pridrli to črto v smeri na cesto Cambrai - Bohaine in zasedli tudi popolnoma uničeno mesto Cambrai. Od St. Quentin proti jugu prestopa nova črta Oiso severozapadno od Laona ter so Francozi zasedli skoraj vse nemške pozicije na Chemin des Dames izvzemši samo pozicije neposredno južno od Laona. Francoska fronta od Reimsa proti severu, dasiravno na tem delu fronte napredovanje ententnih čet ni bilo tako veliko, kakor zapadno in severno od Reimsa. Posebno so prodrli Francozi in Amerikanci severno od Verduna.

— Nizozemska je vpoklicala več letnikov gotovih delov svoje rezerve, ker se boji, da bo morala ob umiku nemških čet iz Belgije štčiti svojo mejo in razorožati čete, ki bodo prisiljene ali prostovoljno prisle čez belgijsko nizozemsko mejo.

— Po zmagovitim in hitrem pohodu Srbov po vardarski dolini in po zavzetju Skoplja, so se obrnili Srbi proti severu, prekoračili jugozapadno od Vranje staro srbsko mejo ter prodrli od Leskovca, kjer se je vršil spopad z nekaterimi našimi tam stoječimi četami. Iz Leskovca prodirajo srbske čete proti severu na Niš. Bolgari, ki so se bili umaknili izpred Bitolja proti severu in zapadu so odložil orožje, na kar so italijanske, francoske in angleške čete zamahnile skoraj brez odpora proti zapadu ter v dolini Skumbija dospelo do Elbasana. Kako daleč so se naše čete, ki so stale ob Vojusi, južno od Skumbija, že umaknile, nam naša poročila ne povedo. Med tem so Italijani obstreljevali tudi Drač.

— Na palestinski fronti je doživela turška armada popoln poraz in je najbrže popolnoma uničena, kar se da sklepati tudi iz dejstva, da je poveljnik te armade pribežal v Carigrad Nad 70.000 mož so Angleži vjeli pri svojem pohodu do Damaska. Sedaj stoje v črti Damask - Bejrut.

Trgovski in obrtni vestnik.

Potreba kmetijskih strojev v Bulgariji. Povpraševanje po poljedelskih strojih in orodju v Bulgariji je bilo še pred vojno veliko, se je pa med vojno povečalo, ker se v kmetijskih obratih pomanjkanje živine in delovnih moči zelo občuti. Do malega vse v bulgarskih poljedelskih obratih rabljeno orodje in stroji se uvažuje iz inozemstva, največ iz Nemčije, Anglije in Amerike. V Bulgariji se le male množine izdelujejo, in sicer orala, brane in dr. Z nabavo poljedelskih strojev in orodja iz inozemstva se peča: bulgarsko kmetijsko društvo v Zofiji, bulgarska kmetijska banka v Zofiji, Glavna združba bulgarskih zadrug v Zofiji, kmetijsko ljudsko skladišče in več zasebnih tvrdk.

Socijalno politični zakonski načrti. Avstrijsko ministrstvo za socijalno skrb ima v delu dva zakonska načrta. Eden se tiče postayne preuredbe obrtnega nadzorstva, drugi pa ustanovitve tarifne komisije za trgovske nastavlence. Škoda, da so ti načrti prišli prepozno.

Dotičnost bolniškega zavarovanja vojaških oseb, ki se prostovoljno zgledajo v delo. Upravno sodišče na Dunaju je z razsodbo z dne 7. junija 1918, št. 8103 izreklo, da se pod pojem »delavec« v zmislu § 1 zakona o nezgodnem zavarovanju more razumeti le take osebe, katere postavijo svojo delavno moč iz prostega sklepa in lastne volje v službo kakega podjetja. K temu spadajo tudi vojaške osebe (prebnelni vojak), katere da na podlagi njih lastne prostovoljne zgleditve vojaška uprava kakemu podjetju na razpolago in katere se plačuje po istih načelih, kakor civilne delavce.

Novosti v tehniki.

Zaromet. Ko je še potekala italijanska fronta ob Soči, smo opazovali ponoči v zaledju, nad 100 km razdalje, na nebu posebne vrste blisketanja. To so bili pojavi zarometov. Zaromet obstoji iz velike električne obločne luči. Zarki obločnice padajo na okroglo vzdobljeno ogledalo (reflektor), od koder se vzporedno odbijajo. Z velikim zarometom je možno razsvetljevati posamezne stvari, zlasti stavbe na razdaljo do 6 km. Za vsako ponočno artiljerijsko delovanje so zato zarometi neobhodno potrebni. — Za proizvajanje električnega toka ima zaromet svojo lastno dinamno, katero žene motor na bencin. Pri velikih zarometih ima motor moči do 25 konjskih sil. Električna moč, katero porabi obločnica, zadostovala bi za razsvetljavo velikega okrata s približno 700 priklopljenimi žarnicami srednje velikosti. — Jasno je, da mora pri uporabi tako velike sile biti tudi učinek primeren. — Premier ogledala (reflektorja) znaša pri zarometih na kopnem do 1½ met. na morju do 2 met. Zarometi se ne uporabljajo samo za razsvetljavo sovražnih poslopij, ampak tudi pri obrambi sovražnih napadov. Sovražnik, ki se ga v kratkih presledkih za nekaj trenutkov z zarometom obsvetljuje, se tako blešči, da je za vsako nadaljno podjetje nezmožen.

Gospodarstvo.

Vojna in usnje. Obutve vsakomur manjka in je posebno v zimskem času prebivalstvo na deželi in mestu v največjem položaju, če imajo po cele družine komaj po en par dobrih čevljev. V vojni se prav gotovo ne bo zboljšal položaj. Nasprotno še dolgo po vojni bomo kar najbolj trpeli vsled pomanjkanja usnja. Vsled velikega konsumna je število živine v vojni zelo padlo. Amerikanci so zračunali, da je sedaj na celnem svetu za 150 milijonov kosov manj živine, kot v mirnem času. Pri nas v Avstriji smo bili že od nekdanj navezani na dovoz koz iz južne Amerike, Indije in Kitajske. Leta 1913. je na primer znašal dovoz koz v Avstrijo 3½ milijona kosov. Danes je seveda vsak dovoz koz iz inozemstva izključen. Porabili smo tekom vojne vse zaloge koz, ki so znašale za 400 milijonov kron ter smo navezani izključno le na blago, ki ga pridobimo doma. Kako je pa pri nas, dobro vemo. Če bo še dolgo trajala vojna, bo šel kmalu zadnji rep iz hleva in tudi zadnja koža v strojnico.

Premoga se je izkopal leta 1913. 44 milijonov ton, dočim je leta 1917 znašala produkcija le 38 milijonov ton. Letošnje leto je še slabše. Dnevna produkcija je znašala leta 1913. 152.000 ton, leta 1918. le 121.000 ton in je avgusta meseca znašala celo 109.000 ton. Vsled tega bodo dobile le nekatere vojne industrije celo množino premoga, kar ga potrebujejo. Vsi drugi porabniki in pri tem je predvsem prizadeto civilno prebivalstvo, dobe le 1/3 potrebščine. Vojna uprava je dala na razpolago za kopanje premoga 2200 delavcev in je v vseh premogokovnikih zaposlenih 133.000 delavcev. Res je, da je dovolj delavcev v premogokovnikih, vendar so ti delavci tudi lačni ter ne morejo tako delati, kot se od njih zahteva.

Hmelj na Češkem zaznamuje letos zelo slabo letino. V Solčavi je letina tako slaba, da bo komaj dosegla v celem 20.000 meterskih stotov, to je komaj polovico tega, kar se je lansko leto pridelalo. Trganje hmelja se je tako zakasnelo, da je bila letina spravljena komaj pred štirinajstimi dnevi. Cena je zelo poskočila in se splošno zahteva za polmeterski stot 600 do 650 kron.

Papirnato blago. Vsak dan iznajdejo nov nadomestek za predmete, ki jih je vzela vojska. Seveda z nadomestki še nikdar ni bil nihče zadovoljen in

tudi papirnato blago, še daleč ne odgovarja volnenemu blagu. Papirnato tvrnino se navadno izdeluje iz celuloze. S kuhanjem s sulfatom in nato se izloči vlakna. Ker se lesno vlakno ne da presti, je zrežejo v 2 do 3 mm široke trakove, katere potem drug stroj predela, da so končno porabni za tkanje. Danes izdelujejo iz papirja vrece in še pogosteje mešajo papir v blagove za obleke in perilo, ker drugega ni. Da papirnata obleka ni prida, se je že marsikdo sam prepričal, ko je kupil tako obleko in potem kaj časa hodil po dežju ž njo. Tudi med podplate pri čevljih tlačijo papir, da so mani trpežni. Sicer pa papirja tudi zmanjkuje in ne vemo, kaj bo potem. V modnih trgovinah bodo kvečjemu še lahko prodajali lončke z barvo, da se ljudje prebarvajo mesto oblečajo, da jim ostane na vse večne čase izdaten spomin na vojne nadomestke. Cim bolj pa se bližamo miru tem bolj svetujemo ljudem, da ne kupujejo papirnatih oblek.

Kam gre petrolej? Najtežje je bila prizadeta Avstrija glede petroleja, ko so Rusi vdrli v Galicijo in uničili vse petrolejske vrelce. Takrat smo porabili vse razpoložljive zaloge. Pozneje, ko smo zopet dobili nazaj petrolejske vrelce, se je posrečilo državi vpravi dvigniti dnevno petrolejsko produkcijo na 2000 ton. Tako je petrolejska centrala zadnje leto od 93.000 ton za promet namenjenega petroleja razdelila 43.000 ton civilnemu konsumu v Avstriji in 1046 ton Ogrski. 10.000 ton je izvozila v inozemstvo, 6500 ton oddelila vojaštvu in 4000 ton železnicam. Vojaštvo in železnice so dobivale tudi ves petrolej pridobljen v rafinerijah Drohobyczi in Limanovi, ki sta pod vojaško upravo. Poleg petroleja je oddala konsumu petrolejska centrala tekom leta 6½ milijona kg sveč. Vse prevelike množine so se oddale petroleja v inozemstvo, posebno v Nemčijo. Vojaštvo tudi konsumira veliko preveč petroleja in so pritožbe upravičene, da vojaštvo brez vsake prave kontrole prosto razpolaga s petrolejem. Civilnemu prebivalstvu oddani petrolej in sveče še daleč ne zadostajo potrebščini in je posebno jugoslovansko ozemlje zelo prizadeto. Pri pomniti je, da ne dobimo iz Romunije skoraj nič petroleja. Tudi v Avstriji zelo obetani petrolej iz Romunije dobi Nemčija.

Moška obleka stane v Budimpešti najmanj 2000 kron in ženska 3000 do 4000 kron. Da pri nas ni boljše, ve vsakdo. Le vojni dobičkar si vsekakor lahko kupi obleko, dočim si vse drugo prebivalstvo mora pomagati z nadomestki iz kopriv in papirja in še to plačati tako drago, da presega vse meje naše potrežljivosti.

25.000 vagonov gnoja leži na italijanskem bališču. Vsled pomanjkanja železniških voz ni mogoče gnoj nikamor odpeljati in leži popolnoma neporabljeno na kupih.

Tovarno za poljedelske stroje je kupila kmetijska družba na Zgornjem Avstrijskem. Tovarna bo zalagala svoje člane s svojimi stroji. Tudi pri nas bi bilo dobro, če bi kmetijska organizacija mislila na lastno tovarno poljedelskih strojev.

Narodno blago.

Ako sladkega jabolka ni, je kisló dobro.

Bog nikomur dolžen ne ostaja.

Bog že ve, kateri kozi rep zasuče.

Bolje je slamnata pogodba, kakor zlatna pravda.

Bolje je obupati, kakor v vodo skočiti.

Bolje pozno, kakor nikoli.

Dež za solncem mora biti, žalost za veseljem priti.

Hudič v sili muhe žre.

Kar sem kupil, to bom lupil.

Kdor govori, kar hoče, mora slišati, kar noče.

Kdor gre v malin, se omoči.

Kdor išče, ta najde.

Kdor pamet zgubi, vse zgubi.

Kdor proti vetru pljuje, se popljuje.

Ko šunder neha, je vsem prav.

Medved s kožo plača.

Med dvema zlema izvoli si manjše.

Muha brenči, dok v gnoi pade.

Pravica se rada skaže.

Raznoterosti.

— Borojevičev sin utonil. Sin generala Borojeviča, ki si je pridobil sloves na Soči in ob Plavi, se je ponesrečil v Mariboru na mostu čez Dravo ter izgubil življenje v valovih deroče reke.

* Prave proti živalim. Marsikdo je bil že sodnijsko obsoten, ker je njegov pes, kokoš ali druga žival oškodovala soseda. V starih časih so se vršile pravde in obsodbe tudi proti živalim samim. Izšle so celo učene knjige, v katerih je bilo določeno, katere živali so odgovorne pred postavno in kakšni zagovorniki se jim smejo določiti. Tako je bilo leta 1386. v Fasailu obsojena svinja, ki je raztrgala in požrla otroka, na smrt na vešalih; predno so jo obesili, so ji po določbi obsodbe odrezali noge in poškodovali glavo. Tudi v grofiji Mortaing je bila leta 1394. obsojena svinja na smrt na vešalih, ker je umorila otroka. Magistrat v Bazelu je obsodil leta 1474. petelina na smrt na grmadi, ker je bil obdolžen, da je znesel jajce. Leta 1690. je določil sodnik ne-

kega kantona v Auverge odvejnika v pravdi proti gosenicam. Obsodba se je glasila: Gosenice naj se zberejo na določenem kraju in naj si končajo življenje. To so bili dobri, stari časi.

* Kakšna je zvezda večernica ali danica. Ko se zmračí, zapazimo na nebu jako svetlo zvezdo, ki ji pravimo večernica ali Venera in ker napoveduje tudi dan, danica. Večernica je malo manjša kot naša zemlja. Od nas je oddaljena 41 milijonov let. Poleg meseca nam je najbližji sosed. Najhitrejši brzovlak (100 km v eni uri) bi potreboval do nje nad 45 let, pešec nad 2800 let. Tudi ona se suče okoli solca in dobiva od nje svetlobo. Njen dan je tako dolg kot pri nas, leto pa ima le 224 in pol dni, Venera je obdana od zraka, ki je gostejši kot pri nas. Na njej se menjavata dan in noč, vročina in mraz, suha zemlja in morja. Tudi na njej vlečejo vetrovi. Po starosti je večernica mlajša od naše zemlje. Na njej so dani vsi pogoji, da se je moglo razviti življenje, rastlinsko in živalsko, toda kot je bilo na naši zemlji v dobi, ko je nastal premog.

Višje cene za žito kot pri nas plača žitno prometni zavod v Galiciji. Za 100 kg pšenice 160 kron, 100 kg rži 160 kron, 100 kg ječmena 140 kron in za 100 kg ovsu 120 kron. V vseh drugih avstrijskih kronovinah dobe pridelovalci za žito veliko manj in sicer za 100 kg pšenice ali rži vstevši premijo 55 do 80 kron in za 100 kg ječmena ali ovsu 50 do 70 kron. Galiciji hočejo z višjimi nakupovalnimi cenami poplačati nekoliko vojne oškodovane, ki jo je povzročila vojna z Rusijo. To je čisto prav. Vendar prav pa ni, da se vsled višjih cen v Galiciji potem v celi Avstriji dražje zaračunava v nadrobni

prodaji moka. Že danes mora vsled tega prebivalstvo neposredno plačevati vojno oškodovano. Denarne razlike pri nakupu žita v Galiciji bi morala vlada poravnati iz drugih sredstev, ne pa takoj udariti reveža, ki si že tako težko kupuje vsakdanji kruh.

11 milijonov dobička je napravila letos državna uprava pri prodaji saharina. To je trikrat toliko kot lansko leto. Kakor se vidi, tudi država ne zaostaja za vojnimi dobičkarji.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcij »Domovine«.
Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K. Posamezna številka 39 vinarjev.
Uredništvo in upravništvo:
Sodna ulica št. 6, pritrilje desno.
Inserati po dogovoru.

Pobarvano blago

(črno, rdeče, modro, rjavo itd.) starih ponočnih, obledelih in včasih že razvrenih oblek je uporabno **kot novo!**

Domače platno, pobarvano modro, je posebno trpežno.

Za naročila po pošti se uljudno priporoča
Prva in največja parna barvarnica in kemična čistilnica

Josip Reich, Ljubljana
Poljanski nasip št. 4.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica št. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000
in rezervnega zaklada „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
C. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¼% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ¾% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in

vino vermout

po ugodnih cenah.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¼%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.